

SZÖVEG –
HORVÁTH PÁL filozófus

SOROZAT –
MAGYAR PÉLDAKÉPTÁR

EGY MAGYAR POLIHISZTOR: APÁCZAI CSERE JÁNOS

A számos magyar kálvinista diák közül, akik a 17. század elejétől vándordiaként szerény ösztöndíjak birtokában külföldön, zömében Hollandiában, Franeker, Leiden és Utrecht egyetemén végezték tanulmányaikat, a legismertebb Apáczaai Csere János volt. Erdély szülőtte első kézből ismerkedett meg a kor teológiai vitáin túl a kibontakozó racionalizmus, döntően Descartes bölcséletével.

- ◆ Tsere János, aki csak felnőtt korában illesztette neve elé az Apáczaai előnevet, a Brassó város birtokát képező barcasági Hétfalu egyik községében, Apácán látta meg a napvilágot 1625-ben. Odahaza volt kisiskolás, középfokú tanulmányait pedig a kolozsvári református iskolában végezte. 1642-től a gyulafehérvári fejedelmi főiskolán volt a meszse földről érkezett neves professzor, Henrik Bisterfeld növendéke, aki figyelmét a hit dolgai mellett a természettudományokra irányította és elültette az ifjában az emberi tudás egyetemességének eszméjét. Mint jeles diák a puritanizmus és a kálvinista ortodoxia eszméivel rokonszenvező Geleji Katona István püspöktől 1648-ban kapott lehetőséget arra, hogy egyházi ösztöndíjjal a korabeli európai kálvinizmus szellemi központjának számító Németalföldre, Hollandiába utazzon. Ott egy kis időre a franeker, majd a leideni egyetemre iratkozott be, 1650-től pedig Utrechtben tanult, ahol a kálvinista ortodoxia nagy tekintélye, a teológus Gisbert Voetius volt a mestere, de hatott rá annak szellemi ellenfele, a racionalista eszmék felé tájékozódó Johannes Coccejus is.

Apáczai Csere János
(Gy. Szabó Béla fametszete, 1946)

Megismerkedett az angol puritánok harcos politikai és a francia bölcselek radikális racionalista eszméivel és a kortárs természettudományok eredményeivel. 1653-ban a frissen alapított harderwijki egyetemen fejezte be tanulmányait a teológia doktora cím elnyerésével.

Ekkor még úgy tűnt, hogy végleg Hollandiában marad, hiszen tanárai és kollégái felismerték tehetségét, itt jelentek meg első, idővel elveszett teológiai értekezései, sőt, családot is itt alapított. 1651-ben házasságot kötött egy gazdag utrechti család lányával, Aletta van der Maetl. Ezekben az években Apáczai is tanúja volt a holland kálvinizmuson belül Descartes filozófiája körül kirobbant vitának. Bár mesterei zöme, közöttük Voetius is adáz

ellensége volt a karteziánus racionalizmusnak, ő alaposan megismerte és igen nagyra becsülte a francia bölcselek írásait, gondolatait saját későbbi munkáiban is igyekezett hasznosítani.

EGY RÖVID TUDÓSÉLET

1653-ban Csulai György református püspök hazahívta Apáczait Erdélybe. Miután első, csecsemőkorában meghalt gyermeküket eltemették, nyár végén érkezett feleségével Gyulafehérvárra, ahol az akadémia gimnáziumi tagozatán a poétikai osztály tanári állása várta. Puritán, a hit érzelmi és erkölcsi oldalát hangsúlyozó gondolkodása és az értelemre, tudásra támaszkodó karteziánus

szemlélete miatt hamar összeütközésbe került előljáróival és tanártársaival, diákjai viszont gyorsan megszerették. Dolgozott Utrechtben elkezdett főművén, a *Magyar encyclopaedián*, közben pedig két munkát is kiadott, a *Magyar logikácskát*, amelynek lapjain olyan szavakat alkotott meg nyelvünk számára, mint a számláló, a sűrűlódás vagy a tompaszög fogalma, és ekkor készült *Tanács* című pedagógiai írása is. Szellemi ellenfelei 1655-re elérték, hogy a fejedelem állásából elbocsássa, de *Lorántffy Zsuzsanna* fejedelemasszonynak és *Bethlen János* tanácsnoknak sikerült elérnie, hogy elnyerje a kolozsvári iskola vezetését. Itt is tanítványok gyűltek köréje, akik között ott volt a későbbi politikus és önéletríró, *Bethlen Miklós* és a polihisztor egyházi író, *Pápai Páriz Ferenc* is, ő pedig egy új hazai egyetem alapításának tervén dolgozott. Ekkor került ki a keze alól az eredeti bűnről szóló teológiai értekezés. *Természetbölcselet* című, töredékben, kéziratban maradt munkájában pedig korábbi főműve, a *Magyar encyclopaedia* átdolgozásával, kiegészítésével foglalkozott. Ám ekkor már beteg volt, tüdőbaja gyorsan elhatalmasodott rajta, 1659 végén pedig, alig harmincnégy esztendősen meghalt. Kolozsváron, a híres Házsongárdi temetőben helyezték örök nyugalomba. Özvegye, az idegen világban magára maradt Aletta második, már Erdélyben született gyermekükkel együtt hamarosan követte őt a sírba. A hagyomány úgy tudja, a férje elvesztése feletti bánat végzett az asszonnyal. Sírjuk, közös sírkövük ma is megvan, kettejük szerelmének és az asszony bánatának pedig *Tavasza a házsongárdi temetőben* című versében *Áprily Lajos* állított gyönyörű emléket.

AZ „ÖSSZES TUDOMÁNY” HONI NYELVEN

Apáczai főműve, amelyen rövid tudósi, tanári élete során dolgozott, úttörő vállalkozás a hazai reformáció és a magyar művelődés történetében. Ez a munka a még Hollandiában elkezdett *Magyar encyclopaedia*, amely 1655-ben került ki az utrechti nyomdából. A szerző szándéka munkájával az volt, hogy olyan átfogó tudást adjon a magyar olvasók kezébe, amely egyszerre az ismeretek tárháza, egyben azonban eszköz arra is, hogy az olvasó a megismerés legmagasabb, teológiai szintjére eljusson. Erről a mű bevezetőjében így fogalmazott: „Erősen föltettem magamban, hogy ha a jóságos és hatalmas Isten néhány esztendő elteltéig megnyújtja és meghosszabbítja életem fonalát, nem halok meg addig, míg magyar nyelven a magyarokkal nem közlöm az összes tudományt”. Művében minták alapján dolgozott, hiszen olyan szerzőktől merítette anyagát, mint *René Descartes*, *Pierre de la Ramée*, az angol puritán

William Amesius, az ortodox kálvinista *Johann Henrik Alstedt* vagy a remonstráns, a kálvinizmust racionálisan értelmező *Johannes Althusius*. Maga a tizenegy részből álló mű *Descartes* módszertanát és tudományeszményét követte és a hazai közönség számára kívánt áttekinthető adni az emberi tudás egész rendszeréről. Elsőként az ismeretelmélet, majd a logika témáit tárgyalta szigorúan racionalista szellemben, erre pedig a matematika, a csillagászat és a természetrajz nagyon is részletesen kidolgozott anyagai következtek, elsőként írva magyar nyelven például a heliocentrikus világról, a vérkeringés anatómiájáról vagy a mágnesesség fizikájáról. Ezt a mesterségek és az emberi alkotások bemutatása követte, az építészettől egészen a gazdaság világáig. A kilencedik részben került sor a társadalom és a történelem tudományára, utána az etika, a politika, a nevelés témáinak összefoglalása következett.

Elsőként írt magyar nyelven például a heliocentrikus világról, a vérkeringés anatómiájáról vagy a mágnesesség fizikájáról.

A TUDÁS ZÁRÓKÖVE

Az emberi tudás záróköve az utolsó, teológiai rész. Ebben Apáczai a németalföldi kálvinista hittudomány egyes irányzatainak szintézisével próbálkozott. Fő tézise a pietista jámborság szellemében az volt, hogy a hit, a vallás lényege nem a tudásban, hanem az erkölcsös életben, az azt vezérlő akaratban van. De vallotta azt is, hogy a kegyelem világánál, a hitben megszerezhető, és a tudomány, a természet világosságánál megszerezhető tudás jól megférnek együtt, nem ellenségei egymásnak. Ami a részleteket illeti, a teológiai részen merített a *Gomarus-Voetius*-féle konzervatív ortodoxia rendszerező törekvéseiből, a remonstráns-coccejanus hittani racionalizmusból, a szigorú angol puritán tradícióból, és nem volt idegen tőle az ekkor már bontakozó pietizmus gyakorlatias, kegyes szemlélete sem. Ez a mű mérföldkő a magyar művelődés történetében – felfedezhetjük benne a szilárd református hit, a felvilágosodás felé mutató modern tudományeszmény és a népnevelői lendület egyeztetését; a szerzőben pedig egy az Istenét és hazáját szolgálni akaró embert ismerhetünk meg. ♦

SZÖVEG –
UNGVÁRY ZSOLT

SOROZAT –
APASZEMMEL

AZ IDŐ ÖRÖK CSODÁJA

Hogyan láthatunk dolgokat, amik már nincsenek?

Az emberiség nagy álma az időutazás, ami valószínűleg később sem fog soha megvalósulni, különben tele lennénk harmincadik századi időturistákkal. A jövőbe bizonyosan nem tudunk betekinteni, visszamenni sem tudunk az időben, marad a jelen?

♦ Ha részt nem is tudunk venni letűnt korok eseményeiben, azért belekukkanthatunk a múltba. A kép- és hangrögzítés feltalálásával lehetővé vált, hogy egy korábban megtörtént pillanatot, rég halott emberek arcát, elpusztult épületek képét őrizzuk. Ma már azt is megtehetjük, hogy esküvői, ballagási vagy keresztelési videókat veszünk elő, és megnézzük magunkat csecsemőként, fiatakként.

Minden évben végignézem és végigcsodálom ezt a folyamatot, a világ tökéletességébe vetett hittel tudom, melyik hónapban, hány órákor merrefelé keressem.

tudom, melyik hónapban, hány órákor merrefelé keressem. És ott van, rendíthetetlenül. Igaz, a Napot is láthatjuk minden áldott nap, ahogyan kelettől nyugatig, egyetlen alkalmat sem mulasztva bejárja az útját. Ugyanígy nyomon követhetjük a Hold dagadását és fogyását.

És van nekünk egy hatalmas régészeti aranybányánk, az égbolt. Ha arra este föltekintünk, visszamehünk az időben, és ötszáz, ezer, millió vagy milliárd évvel korábbi csillagokat láthatunk. Ami fölénk borul ugyanis, az nem a jelen, hanem a réges régmúlt.

Nagy kedvencem az Orion csillagkép; amikor hideg téli estéken kiviszem a szemetet, a bejárati ajtótól a kuka irányába fordulva éppen szemben látszik. Karácsonykor, ha megjövünk az éjféli miséről, balra, az orgonabokor fölött áll íjával, derekán a háromcsillagos övvel. Január-februárra befordul a diófa mögé, aztán eltűnik a ház mögött, egyre lejjebb csúszik a horizonton. Ahogy múlik a tavasz, mindig később sötétedik, ezért már nem látszik többé, mert mire a Nap lenyugszik, addigra ő is a látóhatár alá bukik. Nyárra elköszönünk tőle.

Minden évben végignézem és végigcsodálom ezt a folyamatot, a világ tökéletességébe vetett hittel

Ilyen ciklusokból áll minden, az életünk is születéstől halálig, csak ez nem kezdődik újra, mint égi kísérőnk vagy a csillagképek végtelenített körözése. Bár egyszer az Orion is elpusztul; sőt, talán már meg is történt. A bal felső, kicsit vöröses fényű csillag, a Betelgeuse a tudósok szerint rövidesen fel fog robbanni. Vagy már fel is robbant? Mivel 500-600 fényévnire van, mi azt a külsejét látjuk, ahogyan nagyjából Mátyás idejében kinézett. (Mátyás viszont a honfoglalás kori Betelgeuse-t látta, amiképpen Árpádék pedig azt az állapotát, ahogyan körülbelül Nagy Konstantin római császár idejében fénylett.)

Ha ez a kozmikus katasztrófa bekövetkezik (bekövetkezett), akár el is tűnhet az égről egy olyan látvány, ami mindig létezett, amióta ember él a Földön. És miképpen voltak, akik még látták a rodoszi kolosszust, a székesfehérvári bazilikát vagy az eredeti Erzsébet hidat, úgy emlegetik majd azokat, akik még látták a teljes Orient. Már persze ha lesz még bárki is, aki erről beszélhet. ♦

SZÖVEG –
PÁCZAI TAMÁS

SOROZAT –
VILÁG-KÉP

- ◆ Mintegy 750 ezer szurkoló ünnepelte Liverpool focicsapatának Bajnokok Ligája-győzelmét a város utcáin tavaly június 2-án. Idén a legnépszerűbb kupasorozat folytatása bizonytalan, a legfrissebb hírek szerint augusztusban kerülhet sor a koronavírus miatt elmaradt mérkőzések megrendezésére, zárt kapuk mögött. Az biztos, hogy **Európa bajnokai** és szurkolóik hosszú időre elbúcsúhatnak a hasonló ünneplésektől. Az utolsó parádét az AFP fotósa, Oli Scarff is megörökítette, munkáját 3. díjjal jutalmazták sport kategóriában a World Press Photo pályázatán. A népszerű sajtófotós seregszemle-kiállításainak megrendezése is bizonytalan, az aktuális információkért és a győztes képekért látogassuk meg a pályázat honlapját: worldpressphoto.org. ◆

Kép: World Press Photo / Oli Scarff / Agence France Presse

„SZOBAFOGSÁGBAN” A VILÁG

Hogyan hat az emberi pszichére a hosszantartó elszigeteltség?

Budapest hetek óta nyugodt és csendes. Nem nyüzsögnek turisták a téren, nem nevetgélnek szerelmespárok a közeli kávéház teraszán, és nem rohan a Zeneakadémiára hegedűtokkal a hátán a szomszéd lány. A világban sokaknak egy ideje az otthon jelenti a kizárólagos életteret. Szakértők szerint a vírus nemcsak a járvány ideje alatt lesz hatással a lelkivilágunkra, hanem hosszú távon is megváltoztathatja az életünket.

◆ MIÉRT SZORONGUNK?

A 21. század technológiai és emberjogi vívmányainak köszönhetően egyre többen élünk egyre nagyobb szabadságban. Sokat utazunk, társaságba járunk, építjük a karrierünket és családi eseményeken veszünk részt. Egészen mostanáig egyikünk sem gondolta volna, hogy mindez egy csapásra megváltozhat. A koronavírus-járvány kirobbanása óta világszerte többmilliárd ember várja otthonába zárva a „vihar” elvonulását. Szakértők szerint természetes, hogy ilyen helyzetben az ember egy idő után szorongani kezd, ezért, mert el kell nyomnunk a kapcsolattartási ösztöneinket, amelyek az evolúció során emberi mivoltunk lényegévé váltak, másrészt nem tudjuk pontosan, hogyan érinti a jövőnket a világjárvány.

Kovács Orsolya pszichológus, a BeBalanced Pszichológiai Pont szakmai vezetője úgy látja, hogy bár egy bizonytalan, szorongató légkörben elveszítjük a kontrollérzetünket, tudatossággal a rossz érzések járvány idején is kezelhetők. Gyermekek és felnőttek esetében is segíthet egy napirend felállítása, amiben fontos, hogy helyet kapjon olyan időszak is, amit munkával vagy tanulással töltünk. Oldhatja a szorongást, ha megpróbálunk új dolgokat elsajátítani, kereshetünk magunknak hobbikat, a testedzés pedig kifejezetten jót tesz a mentális egészségnek. Mozgás közben a szervezet dopamint termel, ami

csökkenti a szorongás tüneteit, az edzés mellett növeli az önbizalmat, és pozitívan alakítja a testünkhöz való viszonyunkat. A szakember arra is felhívja a figyelmet, hogy fontos beszélgetéseket kezdeményezni rokonokkal, barátokkal, ismerősökkel a virtuális térben, ugyanakkor a járványról vagy annak következményeiről szóló híreket, és úgy általában a kütyühasználatot érdemes keretek közé szorítani.

„Nagyon fontos, hogy az izoláció okozta szorongásban is megőrizzük a tudatosságunkat, és minél több jó érzést csempésszünk a mindennapokba! Vannak olyan élethelyzetek, amikor az a legtöbb, amit tehetünk, hogy a negatív érzéseinkkel dolgozunk, tehát nem söpörjük őket a szőnyeg alá, vagy teszünk úgy, mintha megbarátkoztunk volna velük. Amint foglalkozunk ezekkel az érzésekkel, kevésbé válnak szorongatóvá, és ha külső

szemlélőként, megfigyelőként nézünk a történésekre, akár építő gondolataink is lehetnek, amennyiben sikerült elfogadnunk azt a helyzetet, amiben vagyunk. Ehhez jó technikák lehetnek a tudatos jelenlétet, vagy »mindfulness« alkalmazó módszerek, például a meditáció, de az is hasznos, ha csupán légzőgyakorlatokat végzünk” – teszi hozzá a pszichológus.

Szakértők arra is felhívják a figyelmet, hogy ilyenkor a szorongásunk azokat is rosszul érintheti, akikkel egy háztartásban élünk, ezért lényeges, hogy egy újfajta együttműködési keretet határozzunk meg azokkal, akikkel otthon maradtunk.

„Fontos, hogy kimondható legyen: az összezártság nem jelent mindig örömet. Csakis akkor tud örömrássá válni, hogyha nyíltan tudunk kommunikálni egymással, és összehangoljuk az igényeinket.

Aki már eleve szorongással, depresszióval vagy más egészségügyi problémával küzd, az különösen sebezhető. Összességében azonban az emberek meglepően ellenállók.

Érdemes olyan terveket kidolgozni, ahol mindenkinek meghatározott feladata és felelősségi köre van. Az „énidő”, szabadidő beiktatása kulcsfontosságú minden családtag esetében. Sok anyuka fordul hozzám azzal a problémával, hogy szoronganak, mert naponta fél órát sem fordíthatnak magukra. Ez a feszültség, amit éreznek, aztán meghatározhatja az egész családjuk hangulatát” – fűzi hozzá Kovács Orsolya.

A koronajárvány a társadalom minden tagját érinti, ám a pszichológus szerint a változás nem mindig rossz: „Minden krízisállapot, így ez a vírushelyzet is arra készíteti az embert, hogy elgondolkodjon azon, hogyan éli az életét, és mik számára a fontos dolgok. Mindez nem feltétlenül vezet rosszabb pszichés állapothoz, hanem az is elérhető, hogy fejlődjünk a krízis hatására, ehhez azonban arra van szükség, hogy nagyon tudatosan kezeljük azokat az érzéseket, amelyeket az új helyzet vált ki belőlünk.”

MI LESZ A JÁRVÁNY UTÁN?

Sokszor elképzeltem azt a pillanatot, amikor az operatív törzs bejelenti, hogy a munkájuk véget ért, az éttermek, bárók, szórakozóhelyek újra kinyithatnak, a rokonok meglátogathatják egymást, és a barátok ismét koccinthatnak a világ egészségére. Lapzártánkig mindez még nem történt meg, és nem tudjuk, hogy a pandémia pontosan milyen nyomot hagy majd a világon. Mi történik majd, amikor elhárul a veszélyhelyzet? Az emberek kicsődülnek az utcára, idegenek borulnak majd egymás nyakába, csak azért, mert megtehetik? Vagy továbbra is szorongva elhúzódnak egymástól, amikor leugrunk a boltba kenyérért? Mikor merünk majd újra jegyet venni egy

fesztiválra, vagy az Operába? A szakemberek szerint több foratókönyv létezik. A Magyar Tudományos Akadémia a közelmúltban közzétette néhány kutató véleményét arról, hogy milyen következményei lehetnek a koronavírus miatt terjedő közösségi távolságtartásnak.

Julianne Holt-Lunstad, a Brigham Young Egyetem kutatója szerint az elszigeteltség és a magány káros hatásainak a társadalom valamennyi korcsoportja ki van téve. A National Academy of Sciences közelmúltban publikált jelentése azonban arra mutat rá, hogy az idősebbek nemcsak a vírusfertőzés tekintetében számítanak sérülékenyebbeknek, hanem a szorongásra, depresszióra is hajlamosabbak, hiszen a családtagok és barátok elvesztése, a krónikus betegségek vagy az érzelvi károsodások, mint például a hallásromlás, számukra különösen megneghezíti a társas érintkezést. Nem beszélve arról, hogy a korosztály egy része „digitális analfabéta”, tehát a szeretteivel kizárólag telefonon tud kapcsolatot tartani.

Chris Segrin optimistább véleményt fogalmaz meg. Az Arizonai Egyetem viselkedéskutatója úgy véli, hogy az egyes emberek társadalmi elszigeteltség- és stressztűrő képessége között óriási eltérés lehet: „Aki például már eleve szorongással, depresszióval, magánnyal, kábítószer-használattal vagy más egészségügyi problémával küzd, az különösen sebezhető. Összességében azonban az emberek meglepően ellenállók. Sokan átvészeltek már nehezebb helyzeteket is” – véli a szakértő.

Kovács Orsolya szerint a járvány végeztével nem egyformán fogunk reagálni a korlátozások feloldására: „A veszélyhelyzet elmúltával a bizalmatlan és óvatos, valamint a »most aztán mindent bepótolok« reakciók is megfigyelhetők lesznek, hiszen nem egyformán dolgozunk fel a veszteségeinket. Lesznek olyanok, akik azonnal elárasztják magukat ingerekkel, mások fokozatosan kapcsolódnak újra egymáshoz, és olyanok is akadnak majd, akiknek ez az időszak mélyíteni fogja a szorongásait, depresszióját. Utóbbi esetben fontos felismerni a problémát, és szakemberhez fordulni segítségért” – teszi hozzá a pszichológus.

A szakértő arra is felhívja a figyelmet, hogy sok múlik azon, hogyan vészeljük át a járványt: szolidaritással és együttműködéssel, vagy pánikkal és bizalmatlansággal. Szerinte fontos, hogy se a veszélyhelyzetben, se a járványt követő időszakban ne ítélkezzünk egymás felett, inkább próbáljuk megérteni a másik reakcióját, és legyünk türelmesek! ♦

HÁZHOZ MEGY A BEVÁSÁRLÁS – AKÁR A NAGYIHOZ IS

A járvány okozta rendkívüli helyzet rendkívüli intézkedéseket kíván. Épp ezért különösen jó látni, hogy a különböző ágazatokban milyen gyorsan, milyen sokféle és milyen remek megoldások születtek arra, hogy az embereknek segítsenek a megváltozott életkörülményeikhez alkalmazkodni. Az új megoldások sorából a Tesco is kivette a részét.

- ◆ Az áruházlánc például a valaha volt leggyorsabb toborzási kampányának köszönhetően 240 új kollégát vett fel, akik bevásárlási és kiszállítási asszisztensként segítenek megnövelni az online bevásárlás szolgáltatás kapacitását.

Nem mellesleg, ezzel munkahelyet is biztosít azoknak, akik a vírus miatt átmenetileg elveszítették állásukat. Így az új tescósok között van, aki korábban kozmetikusként, operaénekesként vagy épp DJ-ként dolgozott. A Tesco mindemellett együttműködést kötött a jellemzően éttermeknek szállító Ice Cube jéggyártó és -forgalmazó társasággal is, így a „jegesmackós” autókkal és a kiszállításban tapasztalt sofőrökkel országszerte még több háztartásba tud szállítani az áruházlánc.

A Tesco felgyorsította a kiszállítási területek bővítését is. Májusban újabb három vidéki városban és vonzáskörzetükben válik elérhetővé az online bevásárlás. Az elérhetőségekről a bevasarlas.tesco.hu oldalon lehet tájékozódni.

Az áruházlánc azokra is gondolt, akik olyan régiókban laknak, ahova még nem tudnak szállítani a tescós autók. A Tesco Dobox szolgáltatásával akár a legtávolabbi falvakban élő idős rokonoknak is lehet rendelni élelmiszert. A Tesco Dobox 23 darab olyan terméket tartalmaz, amely minden háztartásba jól jön: a liszt, cukor, tej, tészta mellett édesség és papír zsebkendő is van a csomagban. A dobozokat a Magyar Posta szállítja házhoz, így ki sem kell mozdulni otthonról. ◆

(x)

SZÖVEG –
SZABÓ BORBÁLA

ILLUSZTRÁCIÓ –
BALASSA NIKOLETTA

AZ ÚJ JÁRVÁNY

◆ SENKI NEM SZÁMÍTOTTA RÁ, HOGY KITÖR

A 2020-as koronavírus-járvány óta nem volt nagyobb pandémia a Földön. Akkor a világ levonta a tanulságokat, meghoztak rengeteg óvintézkedést, a vakcinafejlesztési protokollt új alapokra helyezték, és így sokkal nagyobb biztonságban volt az emberiség, mint valaha. Úgy tűnt, a katasztrófa, ami milliókat pusztított el, nem ismétlődhet meg. Többé nem lephet meg minket semmiféle új járvány. Az emberiség felkészült.

ÉS AKKOR MÉGIS MEGTÖRTÉNT A BAJ

Úgy kezdődött, hogy egy kaliforniai háziasszony recepteket keresgélt valamelyik közösségi oldalon, de pár perc után furcsa érzést tapasztalt a szemében: mintha magától ide-oda cikázna a tekintete. Azt hitte, csak kimerült, de amikor végignézett magán, azt látta, hogy a teste telis-tele van kék meg zöld foltokkal! Estére felment a láza, hasmenése lett, és úgy érezte, szétesnek a gondolatai. Másnap délelőtt II órakor a kaliforniai háziasszony elhunyt.

Esetét gyors egymásutánban újabbak követték: minden fertőzőttnél megjelent a cikázó szemmozgás, a bevézések és a széteső kognitív funkciók. Csakhogy a vírus terjedésére különös mintát követett: egyáltalán nem az egymás közelében élők kapták el, hanem korra, nemre és lakóhelyre való tekintet nélkül mindenféle emberek az ország minden tájáról. Hamar nyilvánvalóvá vált, hogy a vírus az interneten keresztül terjed, a szemén át jut be az emberi agyba – és attól kezdve a testben egyértelműen biológiai kórokozónak viselkedik, vagyis egy teljesen új típusú, virtuális-biológiai hibridről volt szó. Az USA egy darabig titkolózott, úgyhogy mire tényleges adatokhoz jutott a világ, már négyemillió áldozatot követelt a betegség, amelynek halálozási rátája az optimista becslések szerint is százszázalékos volt, és amelyet virtualitása és rendkívüli virulenciája miatt a WHO Virulent Virtual Virus-nak, rövidítve ViViVi I.I-nek nevezett el.

A ViViVi ezek után hamar megfertőzte az egész világot. Egy év leforgása alatt hatszázemillió halottat produkált, már eltemetni sem volt idő őket, a kék-lila tetemek keresztben feküdtek a lassan újra benépesülő utcákon. Nem volt más választás, az összes ország leállította az internetszolgáltatását, de már későn. A vírus már mutálódott GSM-hálózatra is: először csak az SMS lett fertőző, aztán már a fülön át is terjedt, és az akusztikus beszélgetések is veszélyessé váltak.

GYÖKERESEN MEGVÁLTOZOTT AZ ÉLETÜNK

Akkoriban az internet már kiiktathatatlan szerepet játszott az emberek életében. Ez részben a koronavírus-járványnak volt köszönhető: ott értettük meg, hogy tők fölösleges időrablás annyit összejárni, az oktatás és a szellemi munkák nagy része simán végezhetőek otthonról! Szinte minden cég home office-olt, csak a legszükségesebb szakmák maradtak analógok – futárok, mesteremberek, sebészek (a többi orvosi szakma jórészt átállt telefonos tanácsadásra).

A párkapcsolatok nagy része is online működött. Mindegy volt, hol éltél, mert ugyanannak a Világ nevű kis falunak a lakosa voltál! Így vált lehetségessé, hogy egy francia nő afrikai férjével személyesen még sosem találkozott, mégis leélhettek együtt egy életet. A szex is működött a tapintásérzékelők segítségével (nemi betegségek kizárva!), az utódnemzés pedig a drónos spermaküldő szolgáltatón keresztül volt zavartalan.

Az emberek egyfajta ijesztő süketséggé váltak meg a járvány kezdeti hónapjait. A Világ nevű kis falu megint hatalmasra tágult. Kénytelenek voltunk személyesen találkozni, és ilyenkor szomorú tényekre derült fény, úgy mint: embertársainknak szaga van, beszéd közben néha köpködnek, és ha megunjuk, nem lehet egy gombnyomással kikapcsolni őket! Rengeteg szakítás, válás, öngyilkosság történt ezekben az időkben. A kormányok kénytelenek voltak épületeket megnyitni, hogy ott szükségmegoldásként a tanárok személyesen taníthassák a diákjaikat. Az osztálytársak, akik soha életükben nem találkoztak egymással, olyan zsvajt csaptak a tanórákon, hogy a pedagógusok tömegesen kaptak idegösszeroppanást.

Persze, mint minden nagy válságban, most is burjánzásnak indultak az életnek bizonyos területei. A városokban felütötte fejét a forgalom: emberek jöttek-mentek, analóg-beszélgettek az utcán. Élelmes autógyárosok hatalmas autókat, „buszokat” állítottak forgalomba, hogy lehetővé tegyék a gyorsabb fizikai haladást. A régmúltban divatos, úgynevezett „vendéglők” nyitottak meg, ahol az emberek személyesen együtt táplálkozhattak. „Uszodák”, ahol nagy közös vízmenységben hús-vér személyek úszkáltak együtt, „piacok”, ahol fizikailag tapintható áruk vásároltunk konkrét személyektől, akikkel közben meg lehetett tárgyalni az újból kitágult világ dolgait...

Ezek után én azt mondom: van remény. Az Ember fantasztikus lény. Mindent túlél. Mindenhez alkalmazkodik. És hátha még tanulni is képes a hibáiból! ◆

SZÖVEG –
PÁCZAI TAMÁS

SOROZAT –
VILÁG-KÉP

◆ Kutatók szerint lehetséges, hogy a koronavírus tobzskákról került át az emberekre. Az emlősök rendjébe tartozó páncélos állatok pikkelyei afrodisziákumként rendkívül népszerűek Délkelet-Ázsia piacain, húsuk pedig drága ínyencfalatnak számít, ezért évek óta a legkelendőbb állatok a világ feketepiacain. Becslések szerint az elmúlt tíz évben mintegy egymillió példány lett az orvadászok áldozata, ezért a kihalás szélére kerültek ázsiai és afrikai élőhelyeiken egyaránt. A koronavírus

a tobzoska szerencséje, ugyanis kereskedelmük márciusban teljesen bezuhant, ez pedig a 8 alfaj állományainak megerősödéséhez vezethet. A különleges páncélos állatok illegális kereskedelméről Brent Stirton dél-afrikai fotós készített nagyszabású fotósorozatot, munkáját az idei World Press Photo pályázatán díjazták. ◆

Kép: World Press Photo / Brent Stirton / Getty Images for National Geographic

Orvvadászoktól mentett tömpefarkú tobzoska szabadon engedése után Zimbabwe fővárosa, Harare közelében. Az állatok húsának kilójáért kb. 110 ezer forintnak megfelelő összeget fizetnek a kínai éttermek, míg pikkelyeit kb. 320 ezer forint/kilogramm áron lehet(ett) értékesíteni.